

רְנָה לִי: מְשׁוֹרֶרֶת, סוֹפֶרֶת, חוֹקֶרֶת

שְׁנֵי סָפְרִים שֶׁל רְנָה לִי עוֹסְקִים בְּמַחְקָר¹⁵ הַסְּפָרוֹת הָעֵבְרִית: 'מָסַע אֶל רְנַע הַחֶסֶד: עֵינׁוּם בִּיצִירוֹתֵיהֶם שֶׁל שְׁנֵי עֲגֻנוֹן וַחֲיִים הַזֵּו' (1978) וְ'עֲגֻנוֹן וְהַצְמַחוֹנוֹת' (1993).

הַחֶלֶק הָרִאשׁוֹן שֶׁל 'מָסַע אֶל רְנַע הַחֶסֶד' חוֹשֵׁף¹⁶ נְקֻדוֹת-אוֹר¹⁷ בִּיצִירוֹת¹⁸ שֶׁל שְׁנֵי עֲגֻנוֹן, וּמְרָאָה בִּיצֵד הָאוֹפְטִימִיּוֹת וְהַתְקוּהָ שֶׁבְּסוֹפְרָיו נוֹבְעוֹת¹⁹ מֵאֲמוּנָה עֲמֻקָּה בְּקִדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. הַחֶלֶק הַשֵּׁנִי שֶׁל הַסֵּפֶר הוּא בְּעֵקְרוֹ מְדַרֵּשׁ לְשִׁמוֹת-אֲנָשִׁים, הַמוֹפִיעִים בִּיצִירוֹתָיו שֶׁל הַזֵּו.

בְּסֵפֶר 'עֲגֻנוֹן וְהַצְמַחוֹנוֹת'²⁰ מְרָאָה רְנָה לִי בִּיצֵד הַשְּׁפָעוֹת²¹ וְצִירוֹתָיו שֶׁל שְׁנֵי עֲגֻנוֹן מִכֶּף שֶׁהוּא הֵיחָ צִמְחוֹנִי²². הַהֲשָׁפָעוֹת שֶׁל הַצְמַחוֹנוֹת מִשְׁתַּקְּפוֹת²³ בְּכַתְבֵי עֲגֻנוֹן בְּתַאֲוֵרֵי²⁴ דְּמִיוֹת²⁵ שֶׁל אֲנָשִׁים צִמְחוֹנִים, בְּתַאֲוֵרֵי מֵאֲכָלִים, בִּיחַס²⁶ לְבַעֲלֵי-חַיִּים, בְּגִישָׁה²⁷ לְשׁוֹחֵט וְלְשַׁחִיטָה, וּבְתַפִּיסַת²⁸ הַגְּאֻלָּה. רְנָה לִי רוֹאָה אֶת הַצְמַחוֹנוֹת בְּכַתְבֵי עֲגֻנוֹן כְּעוֹלָה בְּקִנְיָה אֶחָד²⁹ עִם מֵדַת הַחֶסֶד.

ד"ר רְנָה לִי פְרָסְמָה מֵאֲמָרִים³⁰ עַל הַיצִירוֹת שֶׁל עֲגֻנוֹן וְשֶׁל סוֹפְרִים עֵבְרִים אֲחֵרִים. בְּטַקְסוֹ³¹ לְכַבּוֹד קִבְּלַת 'פְּרֶס פְּרִידְמָן' הִיא קִרְאָה מֵאֲמָר שֶׁהִיא כְּתוּבָה לְאַחֲרוֹנָה בְּשֵׁם - "מִכָּה לְרַפּוּאָה: מְשֻׁהוּ עַל הַרוֹפְאִים בִּיצִירַת שְׁנֵי עֲגֻנוֹן".

בְּכַתְבֵיהָ³² שֶׁל רְנָה לִי עַל הַסְּפָרוֹת הָעֵבְרִית יֵשׁ רְאֵיָה חֲדָה³³ וְרִגִישָׁה³⁴, דְּקוֹת שֶׁל הַבְּחִנָּה³⁵, וְנִסּוּחַ מְדִיק וְקוֹלְעִי³⁶.

(הַמְשָׁךְ בְּעִמּוּד 4)

בְּכָל שָׁנָה מְעִינָה (=נוֹתְנָת) הַהֶסְתַּדְרוֹת הָעֵבְרִית אֶת הַפָּרֶס' עַל-שֵׁם אֲבָרָהם פְּרִידְמָן לְקְדוּם² הַתְרַבּוֹת³ הָעֵבְרִית בְּאֲמֵרִיקָה. הַשָּׁנָה קִבְּלָה אֶת הַפָּרֶס מְשׁוֹרֶרֶת, סוֹפֶרֶת וְחוֹקֶרֶת⁴ שֶׁל הַסְּפָרוֹת הָעֵבְרִית, רְנָה לִי, תוֹשֶׁבֶת נְיו-יֹורְק.

רְנָה לִי גִדְּלָה בְּתֵל-אָבִיב, לְמַדָּה בְּגִימְנוּסִיָּה 'הַרְצֵלָיָה', סִימָה לְמוֹדֵי תֵאָר שְׁנֵי בְּמִשְׁפָּטִים⁵ בְּאוּניְבֶרְסִיטָה הָעֵבְרִית בִּירוּשָׁלַיִם, וְשָׂרְתָה⁶ בְּצָבָא כְּקַצִּינָה⁷ בְּמַחְלָקָה הַמִּשְׁפָּטִית⁸ שֶׁל צְה"ל. הִיא נְשׂוּאָה לְמַהְגֵּרֶס⁹ אֲבִשְׁלוּם קוֹפּמָן, וְלָהֶם שְׁנֵי בָנִים וְשְׁתֵי נְכֻדוֹת¹⁰.

בְּעַקְבוֹתָי¹¹ עֲבוּדָתוֹ שֶׁל אֲבִשְׁלוּם בְּעֵלָה, שֶׁנִּשְׁלַח עַל-יְדֵי חֲבֶרֶה¹² יִשְׂרָאֵלִית לְאֲפִרִיקָה, הִיָּתָה לְרְנָה הַזְּמַנּוֹת לְחִיּוֹת חֲמֵשׁ שָׁנִים בְּנִיגְרִיָּה וּבְקִנְיָה. ב-30 הַשָּׁנִים הָאֲחֵרוֹנוֹת גָּרִים רְנָה וְאֲבִשְׁלוּם בְּנְיו-יֹורְק. בְּנְיו-יֹורְק לְמַדָּה רְנָה לִי סְפָרוֹת עֵבְרִית בְּסִמְיָנָר הַתִּיאולוֹגִי הַיהוּדִי, וְקִבְּלָה תֵאָר דוֹקטוֹר בְּשָׁנַת 1975. בְּמִשָּׁךְ 18 שָׁנִים הִיא שְׂמֵשָׁה בְּפֶרוֹפֶסוֹר לְעֵבְרִית בְּקוֹיִנְס קוֹלֵג'.

עַד עַתָּה פְּרָסְמָה¹³ רְנָה לִי חֲמֵשָׁה סָפְרֵי שִׁירָה: 'בְּשִׁרְרָה לִילִית' (1960), 'יָמִים שֶׁל בְּלוֹ' (1965), 'אֶל פְּרוּרֵי הַשֶּׁמֶשׁ' (1971), 'שָׁנוֹת צִהְרִים' (1980), וְ'הַרְחַק מִכָּף הַתְּקוּהָ הַטּוֹבָה' (1995). הִיא פְּרָסְמָה גַם שְׁנֵי סָפְרִים שֶׁל סוֹפּוּרִים קְצָרִים: 'מְכִירָה פְּמַבִּית' (1968) וְ'אוֹיְבוֹ! אוֹיְבוֹ!' (1969). שִׁירִים וְסוֹפּוּרִים נוֹסְפִים שֶׁלָּהּ הוֹפִיעוּ בְּכַתְבֵי-עַת¹⁴ בְּאָרֶץ וּבְאֲרָצוֹת-הָעֵבְרִית, וּבִינֵיהֶם בְּ'הַדָּאָר', כְּתַב-הָעַת שֶׁל הַהֶסְתַּדְרוֹת הָעֵבְרִית.

1. award; 2. for the advancement of; 3. culture; 4. researcher; 5. Master of Law; 6. served; 7. officer; 8. law department; 9. engineer; 10. granddaughters; 11. due to; 12. company; 13. published; 14. periodicals; 15. research; 16. uncovers, exposes; 17. points of light; 18. works; 19. stem from; 20. vegetarianism; 21. were influenced; 22. vegetarian; 23. are reflected; 24. descriptions of; 25. figures; 26. treatment of; 27. attitude; 28. the concept of; 29. going hand in hand with; 30. articles; 31. ceremony; 32. in the writings of; 33. sharp vision; 34. sensitive; 35. clear perception; 36. exact and right-on-target wording.

רְנָה לִי (הַמְשָׁרָה)

מְשׁוֹרֶרֶת עֵבְרִית בְּנֵי-יֹרֵק

עקר עבודתה הספרותית של רנה לי היא כתיבת שירה, והשפה העברית היא כלי-היצירה שלה. שלשה מספרי השירים שלה היא פתבה בזמן שגרה בננו-יורק, כשהיא מקפת³⁷ מכל עבר בשפה האנגלית, שאינה שפת-האם שלה, והשניות (=דואליות) הזאת באה לידי בטוי³⁸ הן בכך שהיא כותבת שירים גם באנגלית, והן בכך שהיא תרגמה³⁹ חלק משיריה העבריים לאנגלית. במה מן השירים קבלו בתרגומם לאנגלית "חיים משל עצמם", וכתוצאה מכך הם נושאים אפיו⁴⁰ שונה במקצת מן המקור⁴¹ העברי. פעמים אחרות נשאר התרגום מלולי⁴² ונאמן למקור, ויחד עם זאת הוא מהנה שיר משלם⁴³ בפני עצמו, כמו השיר 'חלוקי אבנים', אשר מובא כאן עם התרגום של המשוררת.

בטוי אחר לשניות שבחני משוררת עברית בננו-יורק מופיע בשיר 'ספר-חני', רנה לי מדמה⁴⁴ את החיים לטקסט מתהווה⁴⁵; חנייה בננו-יורק הם טקסט הנכתב גם "מימין לשמאל" (כלומר, בעברית) וגם "משמאל לימין" (באנגלית).

בשיר 'ספר-חני', כמו ברבים משיריה של רנה לי, קימת רגישות רבה למלים ולאסוציאציות שהן יוצרות. מלים מוצאות⁴⁶ מההקשר⁴⁷ שלהן, המכר⁴⁸ היטב מבטויים⁴⁹ או מפסוקים מהתנ"ך, והן מצטרפות⁵⁰ לשלובים⁵¹ חדשים ויוצרות מהות⁵² חדשה.

המשוררת לקחה מלים מתוך פסוקים הו-בפרק קל"ז בספר תהלים ("אם-אשכחך ירושלים תשכח ימיני. תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי"), והשתמשה בהן בבית השלישי ובבית הרביעי של השיר בקונטקסט אחר:

האמנם בין לשוני לחכי
נפל דבר בהתחככם

תיבש ימיני ואות אל אות
לא תדבק

בבית הראשון משתמשת רנה לי בשתי המלים של הבטוי 'שתי-וערב' (warp and woof). המלה 'ערב' מופיעה בצרוף 'ערב-רב' (multitude), והמלה 'שתי' מרמזת⁵³ על הבטוי 'שתי-וערב'. הזמן והמארעות⁵⁴ הרבים הקורים בו הם השתי והערב של החיים.

<p>Pebbles</p> <p>All their angles they have lost. Eternal friction of sea and sand. Hybrids of water and land.</p> <p>And even in form they are something between a drop and a stone -</p> <p>Does it mean they conform?</p>	<p>חלוקי אבנים</p> <p>את כל זוויותיהם אבדו, חכוך נצחי של ים עם החולות - יצירי בלאים של יבשה ומים - ואפלו בצורה הם משהו בין אבן וטפה -</p> <p>הם פשרה!</p>
--	--

37. surrounded; 38. is expressed; 39. translated; 40. nature; 41. original; 42. literal; 43. perfect; 44. likens; 45. in the making; 46. are taken out of; 47. context; 48. familiar; 49. expressions; 50. are joined; 51. combinations; 52. entity; 53. hints at; 54. events.